

Jordbruksutskottets yttrande**1978/79: 3 y****med anledning av propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin jämte motioner***Till finansutskottet*

Genom beslut den 20 mars 1979 har finansutskottet hemställt om yttrande från jordbruksutskottet över propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin i vad avser de delar av propositionen som hänförs till utskottets beredningsområde jämte ev. motionsyrkanden i anslutning härtill.

Förevarande ärende berör jordbruksutskottets område i fråga om bidrag till kommunerna till investeringar i *avloppsreningsverk*.

Propositionen

Propositionen innefattar, såvitt nu är i fråga, ett förslag om avveckling av de specialdestinerade statsbidragen till kommunala avloppsreningsverk. Det påpekas att bidraget till reningsverk tidigare haft en påtaglig stimulanseffekt. Chefen för budgetdepartementet anser emellertid (s. 92) att bidraget numera har mist sin stimulerande effekt då kommunerna på grund av miljövårdskrav är ålagda att bygga avloppsreningsverk som motsvarar kraven för högsta bidragsprocent. Nuvarande bidrag till avloppsreningsverk anses därför kunna avvecklas. En viss övergångstid bör dock medges så att kommunerna kan anpassa planeringen efter de nya förutsättningarna. Bidrag enligt nuvarande regler bör därför kunna utgå för investeringar som igångsätts under år 1980. Fr. o. m. den 1 januari 1981 bör denna bidragsmöjlighet upphöra. Chefen för budgetdepartementet har vid sin bedömning samrått med chefen för jordbruksdepartementet, som i bilaga 5 till propositionen lägger fram förslag till närmare riktlinjer för hur den planerade avvecklingen skall genomföras.

För innevarande budgetår får statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk beviljas intill ett belopp av 90 milj. kr. Också för budgetåret 1979/80 bör bidrag enligt nuvarande regler få beviljas inom en ram av denna storlek. För utbetalningarna från anslaget under nästa budgetår beräknar chefen för jordbruksdepartementet ett medelsbehov av 100 milj. kr.

Motionerna

I motionen 1978/79: 2351 av Alvar Andersson m. fl. (c) hemställs, såvitt nu är i fråga (yrkande 2), att riksdagen beslutar uttala att övergångstiden under vilken statsbidrag utgår för avloppsreningsverk utsträcks till den 31 december 1983 på sätt som angivits i motionen.

I motionen 1978/79: 2371 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs, såvitt nu är i fråga (yrkande 4), att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om att statsbidraget till kommunala avloppsanläggningar skall upphöra att gälla från den 1 januari 1981.

Utskottet

Till grund för propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin ligger förslag framlagda av 1976 års kommunalekonomiska utredning (KEU 76). I delbetänkandet (SOU 1977: 48) Översyn av de speciella statsbidragen till kommunerna redovisas resultatet av en av kommittén verkställd granskning av ett femtiotal av dessa statsbidrag. Granskningen har föranlett KEU 76 att förorda att ett antal speciella statsbidrag avvecklas och att härigenom frigjorda medel förs över till skatteutjämningssystemet. Syftet med den bidragsgivning till kommuner och landstingskommuner som i dessa fall avses är att ge ett allmänt finansiellt stöd.

Om däremot syftet är att stimulera utbyggnaden av vissa kommunala tjänster eller att stödja kommunerna och landstingskommunerna som ett led i konjunktur- och arbetsmarknadspolitiken, anser KEU 76 att det finns skäl för en fortsatt specialdestinerad statsbidragsgivning. I sin genomgång av de speciella bidragen finner utredningen därutöver att vissa ytterligare skäl föreligger för att bibehålla en del av de nuvarande bidragen.

KEU:s bedömning innebär att kommittén funnit skäl för att huvuddelen av de granskade bidragen t. v. skall bibehållas. Detta gäller bl. a. bidraget till kommunernas investeringar i avloppsreningsverk, som kommittén anser skola fortsätta att utgå. Propositionen innebär sålunda på denna punkt ett frångående av KEU:s förslag.

Utskottet vill för sin del ifrågasätta om det inte ännu är för tidigt att avveckla förevarande statsbidragsform.

Som även anförs i propositionen har under den senaste tioårsperioden mycket omfattande insatser gjorts när det gäller den kommunala avloppsreningen. Naturvårdsverket har i en rapport till regeringen beräknat investeringskostnaderna för kommunala reningsverk till ca 4,1 miljarder kr. under perioden 1968—1978. Till dessa investeringar har ca 1,6 miljarder kr. utgått i statsbidrag. Den kommunala avloppsreningen har därmed utgjort en betydande del av de totala insatserna inom miljövården i vårt land under denna period. Utbyggnaden har resulterat i att en mycket stor del av tätortsbefolkningen nu bor i orter med re-

ningsverk med tillfredsställande reningsgrad. Av den utredning som naturvårdsverket på regeringens uppdrag gjort framgår emellertid att betydande investeringar för den kommunala avloppsreningen behöver göras också under den kommande tioårsperioden. Naturvårdsverket har beräknat investeringsbehovet för att alla tätorter skall uppnå de reningskrav som normalt ställs i dag till ca 2,9 miljarder kr. för denna period. Naturvårdsverket föreslår att statsbidrag enligt i huvudsak samma principer som f. n. skall utgå i ytterligare tio år, varefter bidragssystemet skall kunna avvecklas.

Utskottet delar naturvårdsverkets uppfattning att statsbidrag enligt nuvarande principer bör kunna utgå under ytterligare ett antal år framöver. Om detta statsbidrag tas bort i nuvarande utbyggnadsskede kommer möjligheterna till fortsatt utbyggnad av avloppsreningen att försämrats, samtidigt som påfrestningarna på vissa kommuners ekonomi blir stora.

Regeringens ställningstagande grundas bl. a. på förslag av riksrevisionsverket (RRV) i yttrande över naturvårdsverkets rapport rörande bidragsgivningen till kommunala avloppsreningsverk. RRV framhåller att flera faktorer gjort att bidragets stimulanseffekt nu har tenderat att minska. Förutom det förhållandet att kraven vid prövningen enligt miljöskyddslagen successivt har skärpts till den nivå som ger högsta bidragsprocent nämns att kostnadsutvecklingen medfört att, i varje fall för de större reningsverken, bidragets andel av de verkliga investeringskostnaderna alltmer minskat. Utskottet finner för sin del detta resonemang inte tillräckligt övertygande för att motivera den förordade avvecklingen av det nuvarande bidragssystemet. Kvar står ju alltså den stimulanseffekt som förevarande speciella bidragsmöjligheter i sig innebär.

Enligt KEU 76:s bedömning skulle vissa finansiella problem kunna uppkomma om kommunerna vid utbyggnaden av avloppsreningsverk inte fick täckning för den del av kostnaderna som nu motsvaras av det statliga investeringsbidraget. Hela finansieringen skulle då ske på samma sätt som nu sker för den icke statsbidragsberättigade delen. Detta skulle innebära att även kostnader motsvarande nuvarande bidragsandel finansieras med hjälp av lån eller av kommunala medel. KEU 76 ser det inte möjligt att garantera kommunerna att dessa lånemöjligheter finns på kreditmarknaden vid önskad tidpunkt. Bidraget kan vidare ses som en ersättning för en del av de kostnader kommunerna åsamkas genom en i praktiken obligatorisk uppgift. Det i propositionen framlagda förslaget om reformering av skatteutjämnningssystemet torde inte innefatta någon motsvarande kompensation.

Vad här anförts innebär att utskottet anser att finansutskottet bör föreslå riksdagen att avslå i propositionen 1978/79: 95 framlagt förslag om avveckling av statsbidragen till kommunala avloppsreningsverk. Utskottet tillstyrker således motionen 2371 i förevarande del. I motionen

2351 förordad förlängning av övergångstiden för avvecklingen blir därvid inte aktuell.

I propositionen framlagt förslag till bidragsram och anslag för nästa budgetår föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Stockholm den 5 april 1979

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Hans Wachtmeister (m), Bertil Jonasson (c), Grethe Lundblad (s)*, Börje Stensson (fp)*, Sven Lindberg (s), Åke Wictorsson (s), Arne Andersson i Ljung (m), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Ingemar Hallenius (c), Ove Karlsson (s), Rune Johnsson i Mölndal (c), Sven Eric Lorentzon (m) och Wivi-Anne Radesjö (s).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Avvikande mening

av Hans Wachtmeister (m), Börje Stensson (fp), Arne Andersson i Ljung (m) och Sven Eric Lorentzon (m), som anser att utskottet i sitt yttrande till finansutskottet bort tillstyrka bifall till propositionen 1978/79: 95 i berörda delar och som därvid anför:

I samband med att det speciella investeringsstöd som kommunerna nu har upphört bör medlen överföras till skatteutjämningsystemet. En förskjutning i statsbidragsgivningen från specialdestinerade bidrag till skatteutjämningsbidrag bör också som KEU 76 konstaterar leda till att ansvaret för prioriteringar mellan olika kommunala verksamheter i ökad grad kommer att åvila de kommunala beslutsinstanserna. En minskad specialdestinerad bidragsgivning bör därmed öka förutsättningarna för att den kommunala servicen anpassas till lokala förhållanden och prioriteringar.

Vi vill framhålla att regeringens förslag till avveckling av statsbidragen till de kommunala avloppsreningsverken i sin nuvarande generella utformning inte innebär att ambitionsnivån när det gäller de kommunala vattenvårdsfrågorna får sänkas. Den nya formen för bidragsgivning får heller inte medföra att takten i byggande av avloppsreningsverk avskattas. Reglerna för ikraftträdande bör anpassas härtill.

Slutligen vill vi i likhet med chefen för jordbruksdepartementet också peka på de möjligheter som kan finnas att i vissa fall finansiera utbyggnad av reningsverk med bredskaresmedel.